

Haal met kruisbloemigen het voorjaar in uw tuin!

Het is weer voorjaar! De vlinders komen weer in onze tuin. Soms een overwinteraar, zoals de citroenvlinder, maar ook de eerste generatie vlinders van bijvoorbeeld het kleine koolwitje. Natuurlijk wilt u deze eerste vlinders van het jaar in uw tuin houden. En dat is mogelijk als er voldoende zon, beschutting en natuurlijk voedsel in uw tuin te vinden is.

Planten van de familie 'kruisbloemigen' geven in het voorjaar veel voedsel, in de vorm van nectar. En veel soorten geven zelfs voedsel aan de rupsen van de vlinders.

Rups van een witje op *Lunaria annua*, heeft net zijn buikje vol gegeten

Een groot aantal kruisbloemigen valt onder het kopje 'onkruid', zoals look-zonder-look. Dit is echter ook een voedselplant voor de rupsen van diverse witjes. Gaat het u te ver om een dergelijke plant in uw tuin te zetten, dan zijn er nog vele andere interessante kruisbloemigen, die meer tuinwaardig zijn.

Een van de vroegste is *Arabis caucasica* die van maart tot mei bloeit met witte of roze bloempjes. Op de voet gevolgd door *Aubrieta*, een rijkbloeiende kruipende plant, met roze paarse of blauwpaarse bloempjes in april en mei. In het wild groeien beide planten in de bergen, echte rotsplantjes dus die maar 10 a 20cm hoog worden.

Hierdoor zijn ze zeer geschikt om vooraan in de border te zetten. Meer vlinders zullen ze echter lokken op enige hoogte, op een muurtje of in een 'hanging basket' op een zonnige open plaats.

Aubrieta lokt met zijn nectar diverse soorten vlinders; witjes, citroenvlinder, dagpauwoog, kleine vos en oranjetipje, maar ook de koninginpage en de kolibrievlinder. Op *Arabis* zul je minder vlinders aantreffen. Deze rotsplanten staan mooi naast lavendel en blauwe druifjes, die beiden ook vlinders lokken.

Aubrieta is vernoemd naar de Franse plantenschilder Claude Aubriet. Als u zijn naam via Google opzoekt en bij de afbeeldingen kijkt, ziet u tussen zijn mooie schilderwerk en diverse raceauto's in, voorbeelden van *Aubrieta* in de rotstuin en op muurtjes. Beide rotsplanten zijn voedselplant voor enkele rupsen van nachtvlinders. Het oranjetipje legt wel eens eitjes op de *Arabis* en het gaderd witje op *Aubrieta*. Of dit vaak gebeurt, weet ik niet.

Een hogere zeer langbloeiende, maar niet erg winterharde kruisbloemige is de muurbloem *Erysimum*. *Erysimum 'Bowles Mauve'* is alleen op een zeer beschutte plek (tegen een muur en uit de wind) winterhard, maar is erg mooi en wintergroen. De plant bloeit vanaf mei tot in september met lila-paarse bloemen. U kunt het mooi combineren met tulpen, kattenkruid, vergeet-mij-niet en *Knautia*. Distelvlinders zullen u dankbaar zijn.

Hogere tuinwaardige kruisbloemigen die winterhard zijn, zijn er natuurlijk ook. Wat denkt u van zachtroze pinksterbloemen (*Cardamine pratensis*) in het hoge gras? Uw tuin moet dan wel uit vochthoudende grond bestaan. De pinksterbloem lokt vooral oranje tipjes, die er ook hun eitjes op afzetten.

Twee andere waardplanten zijn de Damastbloem (*Hesperis*) en Judaspenning (*Lunaria*). Van de judaspenning is er de eenjarige *Lunaria annua* en de meerjarige *Lunaria rediviva*. Deze laatste is een vaste plant met lichtlila bloemen, die na bestuiving veranderen in ruitvormige penningen. Een waardige tuinplant van voorjaar tot herfst, met mooi blad, lieve bloemen en leuke penningen. Goed te combineren op een humusrijke halfschaduwplaats* met allium 'Purple Sensation'. Ook leuk naast een pioenroos en *primula vulgaris*. *Lunaria rediviva* geurt licht in tegenstelling tot de *Lunaria annua* die geen geur verspreidt.

Allium 'Purple Sensation' met Nectaroscordum en Lunaria

Lunaria annua

De eenjarige judaspenning is er met witte of purperlila bloemen. Ook zijn er cultivars met crèmebont blad. Mooi tegen een donkere achtergrond van hulst of klimop. De penningen van *Lunaria annua* zijn eirond en worden vaak in droogboeketten verwerkt. Een mooie voorjaarsborder creëer je door eenjarige judaspenning te combineren met de groengele *Euphorbia polychroma*, de vlinderlokkende *Ajuga reptans* en tulpen. Of zet judaspenning naast de kruipende *Phlox divaricata*.

Judaspenningen lokken vooral leden van de witjesfamilie. De damastbloem ook, maar hierop zie je ook nog wel eens een atalanta of kleine vos.

Als waardplant voor dagvlinders zijn kruisbloemigen alleen geschikt voor leden van de witjesfamilie. Dit is niet verwonderlijk omdat deze planten familie van de kool zijn, en de witjesfamilie twee soorten koolwitjes herbergt.

Lunaria annua var. Alba met tulpen op de achtergrond

Lunaria annua variegata Alba; bloem en penning

De damastbloem lijkt erg op de judaspenning, maar heeft minder blad. Daardoor is ze makkelijk in de border toe te passen. Mooi met rozen, geranium en vingerhoedskruid of Hosta. Vooral op rijke grond bloeit ze weken achtereen. Deze plant is kortlevend maar zaait zich spontaan uit, zonder vervelend te worden.

Rups agaatvlinder op Hesperis (damastbloem)

Oranjetipje op Hesperis matronalis Alba

Foto; www.JardinMiranda.blogspot.com

Naast diverse soorten witjes lokt de damastbloem ook veel nachtvinders. Bijvoorbeeld de agaatvlinder. Om nachtvinders te lokken verspreiden de bloemen vooral 's avonds een heerlijke geur.

Eind januari loop ik door de tuin en zie dat de damastbloem, waarvan het blad nog groen is, flink is aangevreten. Door een rups misschien? Ik ga op onderzoek uit en vind tussen het blad inderdaad een rups. Het blijkt de rups van een agaatvlinder en ik maak er gauw een paar foto's van.

Nog geen maand later, na de flinke vorst zitten we 's ochtends gezellig aan de ontbijttafel naar vogeltjes te kijken. We zien koolmeesjes, pimpelmeesjes en vinken. Ze eten vooral van het zaad uit de voederbuis. Ineens zie ik een koolmeesje enthousiast met iets in zijn pootje. Dat kan geen zaadje zijn. Dan zijn ze nooit zo energiek. Het is een rups! Een flinke, voor zo'n klein vogeltje. Toch niet de rups die ik heb gefotografeerd, hoop ik.... Het koolmeesje smult van zijn maaltje. En ik ben toch wel blij dat ik zoveel waardplanten in de tuin heb gezet, ook al krijgen ze dan veel gaten in het blad. Nu kan dit koolmeesje voldoende natuurlijk voedsel vinden. Zelfs in februari, want in tegenstelling tot de judaspenning, behoudt de damastbloem zijn blad in de winter. Zo kunnen de rupsen de hele winter hun buikje vol eten. En de vogels ook.....

Damastbloem heeft lilaroze bloemen, maar er is ook een witte variant. De *Hesperis matronalis* 'Alba' (= wit) combineert mooi met de blauwe bloemen van *Anchusa azurea*, die ook nectar voor vlinders heeft. De Nederlandse naam is Italiaanse Ossentong. Vooral op humusarme en kalkrijke grond blijft deze plant netjes en mooi overeind staan. Op deze grond is de kans ook groter dat een witje, blauwtje of kolibrievlinder de bloemen bezoekt. Om veel nectar te kunnen maken is het belangrijk dat planten in de goede grond staan. Voor zowel de damastbloem als de ossentong is dat kalkrijke grond. Op zure grond bloeien ze gelukkig ook, maar produceren ze minder nectar. Wat de voedselwaarde voor rupsen betreft maakt de zuurgraad van de grond minder uit. Zolang de planten maar groen blad vormen, is de rups tevreden.

*Een halfschaduwplek voor vlinders houdt in dat tussen 11.00 in de ochtend en 18.00 uur 4 uur zon op de plek schijnt. Vier uur zon van 9.00 tot 13.00 uur geeft vlinders te weinig kans op zonlicht, omdat ze zo vroeg in het voorjaar om 9.00 uur nog niet vliegen.

Damastbloem bloeit als er weinig andere planten bloeien.

Overzicht van de combinaties:

- Lunaria rediviva** (vaste judaspenning, zachtlila bloem, h90, bl 5-6) $\phi \Delta \Delta \text{F}$
- *Allium aflatuense* 'Purple Sensation' (sier-ui, lila bloem, h80, bl 5-6) $\phi \Delta \text{F}$
 - *Nectaroscodium sicilum* (Bulgaarse ui, purpergroene klokjes, h80, bl 6) F
 - *Sambucus nigra* 'Black Beauty' (donkerbladige vlier met roze bloemschermen, h3m, bl 5-6) $\phi \Delta \Delta \text{F}$
 - *Primula veris* 'Lemon' (sleutelbloem, h23, bl 3-5) $\phi \Delta \Delta \text{F}$

- Hesperis matronalis (Alba)** (Damastbloem, geurende lilaroze of witte bloem, h70-90, bl 5-6) $\phi \phi \Delta \Delta \text{F}$
- *Anchusa azurea* (Ossetong, blauwe bloemen, h80-120, bl 5-8) $\phi \Delta \text{F}$
 - *Allium atropurpureum* (sier-ui, donkerpurperen bloem, h70, bl 6-7) $\phi \Delta \text{F}$
 - *Geranium* 'Rozanne' (Ooievaarsbek, blauwe bloemen, h30, bl 7-10) $\phi \Delta \text{F}$

- Lunaria annua** (Judaspenning, paarsroze bloemen, h90, bl 4-5) $\phi \phi \Delta \Delta \text{F}$
- *Euphorbia polychroma* (Wolfsmelk, geelgroene bloei, h30-50, bl 4-6) F
 - *Ajuga reptans* (zenegroen, paarsblauwe bloemen, h15, bl 5-6) $\phi \Delta \Delta \text{F}$
 - *Ribes sanguineum* 'White Icicle' (Rode Ribes, witte bloemen, h2m, bl 4-5) $\phi \Delta \Delta \text{F}$
 - *Tulipa negrita* (tulp, h50, bl 4)

- Aubrieta deltoidea** (Aubrieta, lilapaarse bloemen, h10, bl 4-5) $\phi \Delta \Delta \text{F}$
- *Muscaria armeniacum* (blauwe druifje, h20, bl 4-5) $\phi \Delta \text{F}$
 - *Stipa tenuissima* (Vedergras, zilverwitte bloeipluimen, h60)
 - *Lavandula angustifolia* 'Hidcote' of 'Silver Blue' (Lavendel, h45, bl 6-7 of 6-8) $\phi \Delta \text{F}$
 - *Potentilla fruticosa* 'Sunset', h50, bl 7-9) $\phi \Delta \Delta \text{F}$

Symbolen :

ϕ = waardplant dagvlinder

Δ = waardplant nachtvlinder

ϕ = nectarplant dagvlinder

Δ = nectarplant nachtvlinder

F = nectarplant zweefvliegen/bijen/etc. = potentiële prooien voor libellen

h80 = plant is 80 cm hoog

bl 7-9 = plant bloeit van maand 7 tot in maand 9 (juli tot in september)

Geraadpleegde literatuur;

- **Crafer, Tim.** Foodplant list for the Caterpillars of Britain's Butterflies and Larger Moths. Atropos 2005
- **Owen, J.** Wildlife of a garden: A thirty-year study. Royal Horticultural Society 2010
- **Lloyd, Christopher.** Colour for adventurous gardeners. BBC Books 2004